

необхідних і достатніх умов для активізації зусиль студентів для вирішення навчальних і життєвих проблем.

Список використаних джерел:

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посіб. / С.С. Вітвицька // Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
2. Дубасенюк О.А. Методичні рекомендації керівнику академічної групи з виховної роботи педуніверситету / О.А. Дубасенюк // Житомир, 2000. – С. 4. – 16. – № 3.
3. Козілковська Н.Я. Позааудиторна робота студентів ВНЗ як чинник підвищення якості освіти / Н.Я. Козілковська // Наука і вища освіта в Україні. – 2008.
4. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.Л. Ортинський // К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

Пахуча М.Є.

*студентка природничого факультету,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди*

ВРАХУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ

Виховання молодого покоління, формування всебічно розвинутої людини, будівника української держави є актуальним на сьогоднішній час. Постійно удосконалюються методи та форми навчально-виховної роботи. Зростає роль педагогічних досліджень, присвячених різним проблемам виховання. Однією з них є проблема індивідуального підходу до учнів. Кожен учитель повинен пам'ятати, що учень, крім вікових особливостей, спільних для школярів даного класу, має ще й індивідуальні якості, які необхідно враховувати під час організації навчально-виховної роботи. Індивідуальний підхід потрібно застосовувати одночасно із вихованням у колективі.

Вихователь завжди має справу з конкретною особистістю, яка має цілий ряд індивідуально-психологічних особливостей. Цим і пояснюється та обставина, що виховні заходи, з успіхом застосовані до одного школяра, можуть не дати очікуваного ефекту, коли їх же застосовують до іншого. Тому виховні заходи загального порядку слід доповнювати індивідуальним підходом. Індивідуальний підхід і виховання в колективі не суперечать один одному, а навпаки здійснюються у колективі і за допомогою колективу, і в цьому сенсі гармонійно доповнюють загальний виховний процес.

Індивідуальний підхід вимагає вибору і здійснення таких виховних заходів, які найбільш відповідали б особливостям особистості школяра і стану, в якому він в даний час знаходиться, і внаслідок цього давали б максимальний ефект.

Виховання – це головний компонент педагогічного процесу.

Процес виховання можна представити як систему взаємодії педагога й учня, що забезпечує розвиток особистості, формування її ставлення до дійсності (людей, до себе, сім'ї, праці, держави, природи, світу речей тощо). Цей процес передбачає послідовну зміну мети, завдань, змісту, методів, форм, умов, необхідних для розвитку особистості і досягнення визначених позитивних результатів.

Виховання як педагогічна категорія має три суттєвих ознаки: цілеспрямованість, яка передбачає наявність певного взірця, соціально-культурного ідеалу, відповідність процесу виховання певним соціально-культурним цінностям; наявність певної системи організованих виховних впливів; гуманність, яка передбачає орієнтацію у вихованні на загальнолюдські цінності; цілісність, неперервність і тривалість, тобто виховання має зачіпати всі сфери психіки людини, творчо формувати, всебічно розвивати їх протягом всього життя. Для реалізації цих ознак виховання має бути комплексним, планомірним і організованим. Тому не зважаючи на принципи виховання, всі три категорії повинні враховуватись в процесі виховання, не виключаючи і індивідуальний підхід.

Загальна мета виховання визначається об'єктивними факторами суспільства, держави, конкретизується виховними закладами, вихователями з урахуванням національно-регіональних, статевовікових та індивідуальних особливостей. Вона також повинна доповнюватися замовленням самої особистості бути щасливою, здоровою, розумною тощо.

Головна мета виховання на сучасному етапі – це формування особистісних рис громадянина України, що включають в себе національну свідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культури, розвиток індивідуальних здібностей та таланту.

Головним об'єктом виховання є дитина: її фізичний стан і культурно-мистецький світ, її природні нахили й суспільно-політичні, національні інтереси, її етнопсихологічні особливості та пріоритетні орієнтації, емоційно-інтелектуальні можливості, вольова здатність робити свідомий життєвий вибір, її ідеали як представника громадянського суспільства.

Щоб виховати особистість, її треба розглядати окремо від суспільства, тобто урахувати її індивідуальні особливості, оскільки без індивідуально підходу в процесі виховання не можливо виховати

особистість. На це «наголошує» один з принципів процесу виховання – принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей школяра.

Необхідність індивідуального підходу визначається тим, що будь-який вплив на особистість здійснюється через її індивідуальні особливості, темперамент, своєрідність характеру, здібності, інтереси, нахили, що дозволяє вибирати найбільш ефективні шляхи взаємодії особистості з навколишнім світом. Кожна дитина індивідуальна. Особистість людини формується під впливом умов життя і виховання. Індивідуальний підхід дозволяє розвивати неповторність людини, передбачати реакцію дитини на ті чи інші зовнішні впливи. Один з важливих шляхів реалізації принципу – вивчення дитини.

На основі всебічного глибокого вивчення особистості дитини вихователь може організувати її діяльність і спілкування, які максимально забезпечили б у наявній ситуації виховний ефект.

Педагогічні праці А.С. Макаренка і В.О. Сухомлинського проникнуті думкою про індивідуальний підхід до дитини, глибоке проникнення у світ її почуттів і переживань.

Знання особливостей розвитку дитини дозволяє організувати різні види діяльності, спілкування людини, що забезпечує розкриття потенціалу особистості, створюючи умови для її самореалізації та саморозкриття.

Один з важливих шляхів реалізації принципу – вивчення дитини. На основі всебічного глибокого вивчення особистості дитини вихователь може організувати її діяльність і спілкування, які максимально забезпечили б у наявній ситуації виховний ефект.

Принцип індивідуального підходу у вихованні потребує, щоб вихователь:

- постійно вивчав та добре знав індивідуальні особливості темпераменту, риси характеру, погляди, смаки, звички своїх вихованців;
- вмів діагностувати і знав реальний рівень сформованості таких важливих особистісних якостей, як образ мислення, мотиви, інтереси, спрямованість особистості, ставлення до життя, праці та інше;
- постійно залучав кожного вихованця до посильної для нього і все ускладнюючої діяльності, що забезпечує прогресивний розвиток особистості;
- своєчасно виявляв і усував причини, які можуть перешкодити досягненню мети, а якщо ці причини не вдалось своєчасно виявити та позбавитись їх – оперативно змінював тактику виховання в залежності від нових умов та обставин; максимально спирався на власну активність особистості;
- поєднував виховання з самовихованням особистості;

➤ розвивав самостійність, ініціативу, самодіяльність вихованців, не стільки керував, скільки вмів організовувати і спрямовувати діяльність, яка забезпечувала б успіх.

У процесі роботи з учнями, вихователю необхідно звертати серйозну увагу на індивідуальні особливості сприймання, мислення, пам'яті, уваги, уяви, мови, характеру, темпераменту, волі своїх вихованців.

Змістом окремого циклу в індивідуальному підході є послідовність десяти етапів:

- 1) Попереднє виявлення індивідуальних особливостей розвитку;
- 2) Аналіз отриманої інформації з метою встановлення позитивних та проблемних аспектів розвитку дитини, причин їх виникнення;
- 3) Фіксація результатів діагностування у щоденниках спостережень, психологічних паспортах дітей та психологічному «портреті» дитячої групи;
- 4) Систематизація, узагальнення та аналіз результатів вивчення індивідуальних особливостей розвитку дитини;
- 5) Визначення першорядних та другорядних індивідуальних завдань роботи з дітьми та їхніми родинами;
- 6) Вибір адекватних методів і прийомів, форм та засобів виховної роботи;
- 7) Визначення варіативного навчального змісту;
- 8) Створення та комплектація варіативного предметно-ігрового середовища розвитку дитини;
- 9) Практичне здійснення індивідуального підходу в навчально-виховному процесі;
- 10) Прогнозування стратегії і тактики навчання та виховання.

Комплексне здійснення цих вимог усуває спрощеність вікового та індивідуального підходів, зобов'язує вихователя враховувати не поверхневий, а глибинний розвиток процесів, спиратись на закономірності причинно-наслідкових відношень.

При індивідуальному підході врахування вікових та індивідуальних особливостей набуває нової спрямованості. Діагностуються потенційні можливості, найближчі перспективи. Ми вже знаємо, що максимально сприятливі можливості для формування моральних та соціальних якостей – у молодшому шкільному віці. Чим молодший вік, тим більше дитина вірить своєму вихователю. Тому в молодшому шкільному та ранньому підлітковому віці легше виховувати позитивні звички, привчати вихованців до праці, дисципліни, поведінки в суспільстві. Старші підлітки розуміють вже пряму, відкриту постановку завдань в конкретних видах корисної діяльності, активні та ініціативні. Однак, ця активність, прагнення до самостійності повинні бути добре організовані педагогом. Старших школярів відрізняє зростаюче прагнення до самостійності. Спираючись на цю особливість, у них розвивають високі

моральні ідеали, почуття відповідальності. Проектуючи майбутні результати виховання, треба пам'ятати про поступове зниження потенційних можливостей вихованців при виробленні ряду якостей із-за зменшення з віком пластичності нервової системи, зростання психологічного опору зовнішньому впливу і незворотності сензитивних періодів.

У процесі роботи з дітьми вихователів необхідно звертати серйозну увагу на індивідуальні особливості сприймання, мислення, пам'яті, уваги, уяви, мови, характеру, темпераменту, волі своїх вихованців. Хоча в процесі колективного виховання глибоко вивчити ці та інші особливості досить важко, однак, вихователю, якщо він прагне досягти успіху, необхідно додатково витрачати час, енергію, засоби, збираючи важливі відомості, без яких знання особистісних якостей не може бути повним, конкретним.

Чжоу Ц.

аспірант,

*Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ СТУДЕНТАМИ ДУХОВНО-ЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МУЗИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ми переконані, що студенти різних спеціальностей, у тому числі й «фінансисти» чи «філологи», як під час вивчення програмних дисциплін, так і в позанавчальний час можуть знайомитися з духовними цінностями, закладеними в музичному мистецтві. Адже, ще в Стародавній Греції музика вважалася частиною математики, а одна з праць математика і фізика Леонарда Ейлера має назву «Досвід нової теорії музики, ясно викладеної відповідно до непорушних принципів гармонії». Отже, означені аспекти повинні бути більш чітко та системно представлені у виховному процесі університету загалом та щодо виховання духовної культури студентів зокрема.

Використання духовного потенціалу музичного мистецтва у власній діяльності варто забезпечити, насамперед, шляхом *визначення студентами зв'язку музично-естетичної діяльності зі своєю професією*. У процесі експериментального дослідження ми працювали зі студентами різних спеціальностей, окрім мистецьких. Тому на прикладі окремих із них ми пояснимо, у який спосіб це можна зробити. Так, аналіз навчальних планів показав, що під час роботи зі студентами напряду